

RDA-lähtöinen kuvailun kevennys

23.10.2018

Kuvailun tiedotuspäivät 2018

Marja-Liisa Seppälä

Kuvailustandardiryhmä

Lähtökohta keventämiselle

- Aloite kuvailun keventämiseen tuli Kuvailustandardiryhmälle ammattikorkeakoulukirjastoista ja yleisistä kirjastoista
  - Taustalla kuvailijoiden halu säilyttää kuvailevan metatiedon laatu hyvänä tiedonhakua varten, vaikka kuvailun henkilöresursseja vähennetään
- Kuvailun keventäminen ei tarkoita huonolaatuisempaa kuvailua, vaan joistakin nyt tallennettavista elementeistä luopumista
- Tavoitteena kuvailun tuotantoprosessin tehostaminen:
  - Ensimmäinen toimenpide: RDA-kuvailustandardin keveämpi soveltaminen
  - Seuraavat toimenpiteet:
    - Tallennusformaattikäytänteiden (MARC 21 -formaatti) keventäminen
    - Kuvailun työohjeiden selkeyttäminen
    - Kuvailuprosessin sujuvoittaminen
    - Järjestelmiä varten tehtävän tuplatiedon minimointi

Keventämisprosessi

- Kuvailustandardiryhmä kävi läpi koko RDA-sääntötekstin keventämisen näkökulmasta vuonna 2017
  - Tuloksena 42 päivitettyä tai uutta keventämislinjausehdotusta
- Muut kuvailun kansalliset asiantuntijaryhmät tarkensivat ja täydensivät linjausehdotuksia
- Valmiit keventämislinjaukset julkaistiin keväällä 2018 Kansalliskirjaston Kuvailusääntöpalvelun sivulla: <https://www.kiwi.fi/x/uBaOBQ>
  - Keventämislinjaukset ovat olleet tarjolla toukokuusta 2018 alkaen

Keventämisprosessi (2)

- Linjausten julkaiseminen Kuvailusääntöpalvelun verkkosivulla on väliaikaisratkaisu:
  - Nykyinen RDA Toolkit ei ole ottanut mitään päivityksiä vastaa vuoden 2017 jälkeen uuden RDA Toolkitin perustamiskäytännön vuoksi
  - Linjaukset siirretään uuteen RDA Toolkitiin vuoden 2019 aikana
- RDA-lähtöisen keventämisen lisäksi kuvailun keventämistä/sujuvoittamista tarkastellaan myös muiden standardien ja ohjeiden pohjalta vuoden 2018 aikana Kumeassa, Muusassa ja Siskussa (Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmässä)

Kevennyslinjausten käyttö

- Keventämissivulla taulukko, jossa on itse keventämislinjausten lisäksi
  - RDA-sääntökohdat joihin keventämislinjaukset kohdistuvat
  - linjaukset jotka keventämislinjaukset korvaavat: keventämislinjaus siis kumoaa RDA Toolkitin vastaavassa kohdassa (edelleen) näkyvän linjauksen
  - kevennyksiin liittyvät selitykset

- *Huom. taulukossa ei ole jo aiemmin tehtyjä ja edelleen voimassa olevia keventäviä RDA-linjauksia, vaan vain uudet tai muutetut linjaukset*

The screenshot shows a web browser displaying the page "RDA:n keventämislinjaukset ja ydinelementit 2018" on the "Kuvailusääntöpalvelu" website. The page title is "RDA:n keventämislinjaukset ja ydinelementit 2018". The page content includes an introduction, a section titled "RDA:n keventämislinjaukset", and a table with four columns: "Kohta RDA:ssa", "Linjaus aiemmin", "Kevennyslinjaus", and "Selitys".

Kohta RDA:ssa	Linjaus aiemmin	Kevennyslinjaus	Selitys
2.3.3 Rinnakkainen päänimeke	Rinnakkainen nimeke on lisäydinelementti.	Rinnakkainen nimeke on lisäydinelementti perustasolla.	Ks. kuvailutasot tämän sivun alalaidassa
2.3.4 Muu nimeketieto	Muu nimeketieto on lisäydinelementti.	Muu nimeketieto on lisäydinelementti perustasolla.	Ks. kuvailutasot tämän sivun alalaidassa
2.3.7 Aiempi päänimeke	Aiempi päänimeke on lisäydinelementti.	Aiempi päänimeke on lisäydinelementti perustasolla.	Ks. kuvailutasot tämän sivun alalaidassa
2.3.8 Myöhempi päänimeke	Myöhempi päänimeke on lisäydinelementti.	Myöhempi päänimeke on lisäydinelementti perustasolla.	Ks. kuvailutasot tämän sivun alalaidassa
2.4.1.5 Useita nimiä sisältävä	Ei sovelleta valinnaista poisjättämistä tiedollisen tai	Sovelletaan valinnaista poisjättämistä.	

Keventävät linjaustyypit

- Pakollisuuden vähentäminen:
  - Aiemmin kaikille pakolliseksi linjattu elementti on nyt pakollinen vain perustasolla (rikkaammalla kuvailutasolla)
  - Esim. rinnakkaisen päänimekkeen merkitseminen (RDA 2.3.3)
- Valinnaisen poisjättämisen lisääminen:
  - Aiemmin kielletty poisjättäminen on nyt sallittu
  - Esim. useamman nimen merkitseminen vastuullisuustietoon (RDA 2.4.1.5)
- Rikastavien linjausten poistaminen:
  - Aiempi kannustus rikkaampaan metatietoon on nyt poistettu
  - Esim. kaikkien tiedonlähteessä esiintyvien kustantajien nimien merkitseminen (RDA 2.8.4)

Keventävät linjaustyypit (2)

- Vähemmän rikkaiden vaihtoehtojen suosittelu:
  - Esim. kaikkien aineistossa esiintyvien mediatyyppien merkitsemisen sijaan suositellaan nyt vain olennaisimpien merkitsemistä (RDA 3.2.1.3)
- Kuvailevan yhteisön valintamahdollisuuksien lisääminen:
  - Esim. koosteen (esim. artikkeliteoksen) tekijöiden merkitsemisen kattavuudesta voi nyt kuvaileva yhteisö itse päättää (RDA 19.1.2)
- Kuvailutasoja (ydintaso / perustaso) eriyttävät linjaukset:
  - Esim. ydintasolla (köyhemmällä tasolla) edellytetään nyt vain aineisto pääosan sisältötyypin merkitsemistä, kun taas perustasolla (rikkaammalla tasolla) on merkittävä kaikki olennaisimpien osien sisältötyypit (RDA 6.9.1.3)

Kuvailutasot

- Aiemman yhden kuvailutason sijaan nyt kaksi kansallista kuvailutasoa:
  - Ydintaso (köyhempi taso), jossa on vain RDA:n pakollisiksi määrittelemät ydinelementit (44 kappaletta)
  - Perustaso (rikkaampi taso), jossa on RDA:n pakolliset ydinelementit ja suomalaisten kirjastojen pakollisiksi linjaamat lisäydinelementit (yhteensä 84 elementtiä)
- Keventämislinjausten vaikutus kuvailutasoihin:
  - Ydintasolla on paljon kuvailun rikkautta karsivia linjauksia
  - Myös perustaso on jonkin verran keveämpi kuin aiempi kaikkien kirjastojen kuvailutaso

Kuvailutasojen taulukko

- Taulukko kuvailutasoista löytyy keventämissivun (<https://www.kiwi.fi/x/uBaOBQ>) alalaidasta, kevennyslinjausten alapuolelta
- Kuvailutasotaulukossa
  - kuvailutasojen pakolliset elementit on ryhmitelty RDA-entiteettien mukaisesti
  - punaisella merkityt elementit ovat pakollisia ydintasolla ja keltaisella merkityt pakollisia perustasolla

- *Esimerkkejä kuvailutasoista
MARC 21 –formaattissa
iltapäivän sessiossa...*

Perus	Ydin	RDA:n perustason ja ydintason elementit
		Perustaso = RDA:n ydinelementit + suomalaisten kirjastojen linjaamat ydinelementit (SKL)
		Ydintaso = RDA:n ydinelementit
		RDA-TEOS
		Teoksen ensisijainen nimeke
		Teoksen tunniste
		Käytetty lähde
		Tunnistamistaso
		Oppiarvon myöntävä yhteisö tai tiedekunta (kirja-aineistossa)
		Pituus- ja leveysasteet (kartta-aineistossa)
		Esityskokoonpano (nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa)
		Musiikkiteoksen numerointi (nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa)
		Sävellaji (nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa)
		RDA-EKSPRESSIO
		Ekspression tunniste
		Sisältötyyppi
		Ekspression kieli
		Sisällön kieli

Huomioitava kuvailutasoja sovellettaessa

- Kaikkia elementtejä (44 ydintasolla ja 85 perustasolla) ei merkitä jokaiseen kuvailuun, vaan elementit valitaan aineistokohtaisesti
- Ydinelementtilistauksessa on myös ne elementit, joita merkitään kuvailuun vasta, kun tietomallina on linkitetyn datan tuotantoa tukeva tietomalli (eli MARC 21 -formaatin seuraaja)
- Kuvailutaso ei estä kuvailijaa tallentamasta kuvailuun myös muita kuin kuvailutasolle määriteltyjä elementtejä
- Kuvailustandardiryhmä suosittaa RDA:ta noudattaville kirjastoille perustason kuvailua ; kuvailutason valinta tehdään tietokantakohtaisesti

”Kevyt-RDA” julkaisualalle

- Kansalliskirjasto yhteistyössä julkaisualan kanssa on muodostamassa ns. kevyt versiota RDA:sta
  - Sisältää vain osan ydinelementeistä (noin 15 elementtiä)
  - Tarkoitettu muiden metatietotuottajien kuin kirjastojen käyttöön
  - Kevyt-RDA:ta voidaan soveltaa mm. ennakkotiedoissa ja e-aineiston mukana luovutetuissa metatiedoissa
- Tavoitteena julkaisualan tuottaman metatiedon laadun ja hyödynnettävyyden paraneminen
  - Tarkentamalla julkaisualan ohjeistuksia kirjastojen kuvailusääntöjen suuntaan
  - Yhteistuotannon lisääminen kuvailun ekosysteemissä metatiedon elinkaaren eri vaiheissa

Kiitos.

Marja-Liisa Seppälä

marja-liisa.seppala [ät] helsinki.fi

Kuvailusääntöpalvelu

kuvailusaannot-posti [ät] helsinki.fi

Kuvailustandardiryhmä

kuvailustandardit-posti [ät] helsinki.fi